

Eduard Rojas Briales*

Les celebracions anuals de l'arbre i els boscos al món

Nombroses cultures han vingut venerant els arbres i els boscos, especialment a les zones més forestals. Se'ls atribueix un paper espiritual relacionat amb la protecció davant d'agents nocius, alimentació, fertilitat, pluges, entre d'altres. Exemples d'això seria el cult al freixe *Yggdrasil* dels pobles germànics abans de les migracions cap a Europa, o al teix, el grèvol i els roures per part dels pobles celtas, al llorer i la pomera a Grècia, el paper d'alguns pins, *dragos* i *garoés* en les Illes Canàries, el baobab a l'Àfrica, l'acàcia a Egipte, l'*auhehuete* a Mèxic, el xiprer a Pèrsia i una multitud d'exemples en els tròpics, sobre tots en els més humits on la vida de les poblacions indígenes es desenvolupa pràcticament al bosc, com el *ceiba* dels maies, la *ashoka* a l'Índia i Sri Lanka, i el sàndal a Àsia,

Amb la progressiva transformació de la societat, aquests vincles es van debilitant, mentre que l'ocupació del territori per part de l'agricultura i l'explotació forestal va reduint substancialment els boscos, alhora que es va urbanitzant la societat. Això causa en primer lloc una carestia de fusta i llenya, vitals en les societats preindustrials per cobrir les seues necessitats energètiques i de construcció però també importants danys mediambientals fonamentalment per erosió i inundacions.

En el marc del pensament de la Il·lustració comencen a sorgir veus que advoquen per un ús sostenible o durable dels recursos forestals i la seua restauració. Destaca com a precursor Carlowitz (1713), qui desenvolupa la primera definició conceptual del principi de la persistència en l'àmbit forestal, mogut per la necessitat d'assegurar un subministrament

*Professor de la Universitat Politècnica de València y antic Subdirector General de l'Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura (FAO)

energètic permanent a l'activitat minera i siderúrgica de Saxònia. L'aportació conceptual de Carlowitz i la peremptòria necessitat de superar la dramàtica situació causada per una anàrquica desforestació generalitzada a Europa provoca l'emersió d'una nova disciplina científica durant la segona meitat del segle XVIII: la ciència forestal, que utilitza el principi de persistència basant-se en la virtualitat entre el volum a aprofitar en un espai de temps determinat amb el creixement en la massa forestal, per tal d'evitar el seu esgotament. Aquesta ciència constitueix el germen del concepte modern de sostenibilitat (von Weizsäcker, 1997) i la delimitació de les finques -sobretot públiques-, l'inventari i l'ordenació forestal hi esdevenen les primeres eines aplicades.

Prompte va ser evident que la sola gestió sostenible de les masses forestals no era capaç d'assegurar el subministrament d'una demanda llavors creixent de fusta. Va resultar evident que calia restaurar molts espais que havien quedat erms i l'aportació productiva per a l'agricultura era marginal. La repoblació forestal de terres que mai es van haver de desforestar va esdevenir una actuació central a alguns països europeus durant el segle XIX (Europa central) mentre que en altres més en el segle XX (Sud d'Europa).

Recentment i davant la sensibilització pel paper clau dels boscos davant el canvi climàtic, la sensible reducció de la desforestació i els processos de migració cap a les ciutats han afavorit l'emergència de la restauració forestal. De fet en els Diàlegs de Rio (Conferència de Rio + 20) organitzats per la societat civil, la segona actuació que va rebre un major grau de suport va ser la restauració forestal. El *Global Partnership for Forest Landscape Restoration* (GPFLR) ha estimat que almenys 1.000 milions d'hectàrees podrien restaurar-se sense afectar negativament la seguretat alimentària.

La festa de l'Arbre

Les inversions, la necessitat d'excloure temporalment la ramaderia i abordar els drets d'ús i propietat requerien d'una considerable voluntat política per aconseguir el que era més un somni que una realitat. Per això van sorgir iniciatives de clara finalitat divulgativa que pretenien en el marc del regeneracionisme que imperava en altres àmbits (educatiu, sanitari, etc.), generar una dinàmica social procliu a l'esforç col·lectiu que restaurar els boscos degradats anava a suposar. La contribució d'aquestes plantacions populars era merament simbòlica però tenia un considerable efecte de mobilització de la consciència col·lectiva.

Existeixen antecedents que situen el primer Dia de l'Arbre mundialment conegut, en 1594, a la localitat gallega de Mondoñedo. La següent referència coneguda a Espanya correspon a 1805 i es va celebrar a Villanueva de la Sierra (Serra de Gata), incloent, a més de la plantació d'arbres, la divulgació d'un manifest. En aquell moment va ser promoguda pel capellà de la

localitat, Ramon Vacas Roxo i es va celebrar el dimarts de carnestoltes, una tradició que ha continuat fins a l'actualitat. En ambdós casos descrits hi ha sengles monòlits que recorden aquestes efemèrides.

Als Estats Units i en concret a Nebraska, no serà fins el 1872 que el Dia de l'Arbre se celebra per primera vegada, una idea promoguda per Sterling Morton que va aconseguir que es plantaren un milió d'arbres en la primera edició. L'Associació Forestal Americana va nomenar en 1883 a Birdsey Northrop, de Connecticut com a president del comitè de la campanya en pro de la celebració del Dia de l'Arbre (*Arbor Day*) als Estats Units. No només la va defensar en el seu immens país sinó que la va difondre al Japó, Austràlia, Nova Zelanda, Canadà i Europa.

El 1906, només un any després d'aprovar el Congrés dels Estats Units l'establiment del Servei Forestal (US Forest Service), el comandant Israel McCreight de Pennsylvania va requerir que els discursos del president Theodore Roosevelt inclogueren aspectes sobre educació de la joventut en aspectes de conservació en allò que dècades més tard es definiria com a educació ambiental. A l'any següent el president va proclamar el Arbor Day destinat a les escoles del país amb l'objecte d'ampliar el coneixement sobre la importància dels arbres i els boscos. El primer Cap del servei forestal, Gifford Pinchot, va agrair ferventment la proposta a McCreight. Durant la dècada dels 20 cada estat va aprovar una data per a la celebració del Dia de l'Arbre, especialment a les escoles, incloent activitats de plantació d'arbres.

A Austràlia, la primera celebració data de 1889 mentre que a Nova Zelanda de 1890 i al Canadà el 1906. A Paraguai es celebra des de 1904, a Costa Rica des de 1915 mentre que a la Xina des de 1927. En els altres països les celebracions solen datar de dates posteriors a 1940 o la independència.

Tornant a Espanya, l'enginyer de forests tarragoní, Rafael Puig i Valls junt a Ricardo Corderiu van establir en 1900 l'Asociación de Amigos del Árbol amb l'objectiu de promoure l'establiment del Dia de l'Arbre tal com Puig i Valls l'havia conegut en visitar l'Exposició Universal de Chicago el 1893. Des d'aleshores es va celebrar a Espanya el Dia de l'Arbre promogut per aquesta associació, publicant les corresponents cròniques. Bauer (1980) fins i tot li adscriu la funció promocional del Dia de l'Arbre a Europa a Puig i Valls.

Aquestes activitats s'emmarcaven en el discurs regeneracionista del moment. Finalment, el 1915 el Govern instaura oficialment el Dia de l'Arbre que hauria de celebrar obligatòriament en cada ajuntament si bé pot adequar la data a les seves condicions. Fruit d'aquest requeriment governatiu hi ha constància del començament de la celebració del mateix a Gandia en 1915.

A Espanya les dates solen oscil·lar entre febrer i principis de maig, tot i que en els diferents països varien per adaptar-se a la fenologia de cada lloc. També existeixen una sèrie de països que ho celebren el 21 de març (Dia Internacional dels Boscos: Bèlgica, Lesotho, Portugal o Espanya), en l'equinocci oposat (21 de Setembre: Brasil) o en el Dia del Medi Ambient (5 de juny: Nova Zelanda). Altres països ho fan coincidir amb dates de rellevància nacional (independència a Níger, heroi nacional a Uruguai, aniversari de l'Emperador al Japó) i també hi ha una sèrie d'altres que el celebren el 12 de març (Xina, Taiwan o Macedònia) o el 24 del mateix mes (Uganda).

Altres Jornades de celebració relacionades amb els boscos

El Dia Forestal Mundial

La Conferència de la FAO va aprovar en 1951 la celebració anual d'un Festival Mundial d'Arbres en una data adaptada a cada localitat. No obstant això sembla que aquesta recomanació no va ser implementada de forma sistemàtica. L'Assemblea General de la Confederació Europea de l'Agricultura (CEA), celebrada a Santa Cruz de Tenerife a l'octubre de 1971. Un total de 40 països han vingut celebrant des de 1971 el Dia Forestal Mundial el 21 de març coincidint amb l'equinocci de primavera en l'hemisferi nord i de tardor al sud (coincideix en alguns casos aquesta data amb el Dia de l'arbre)

**ANY INTERNACIONAL
DELS BOSCOS • 2011**

El Dia Internacional dels Boscos (FAO 2015)

El 2006 l'Assemblea General de l'ONU va aprovar la Resolució 61/193 mitjançant la qual s'establia l'Any Internacional dels Boscos, delegant en la Secretaria del Fòrum Forestal de Nacions Unides en col·laboració amb FAO com a president del *Collaborative Partnership on Forests* la coordinació global de la seua celebració. Es va escollir com a lema "els boscos per a la població".

La 20a sessió del Comitè Forestal de la FAO celebrada a l'octubre de 2010 va suggerir considerar en analogia amb el que havia succeït en el cas de les muntanyes en 2002 l'establiment d'un Dia Internacional dels Boscos aprofitant les celebracions de l'Any Internacional dels Boscos. Aquesta proposta va ser recollida en sengles resolucions tant de la 9a sessió del Fòrum Forestal de Nacions Unides de gener de 2011 com de la 37a Conferència de la FAO de juny de 2011. Si bé no va arribar a presentar-se oficialment una proposta a l'Assemblea General de 2011, el 2012 el Govern d'Algèria com a president del Grup dels 77 i la Xina va presentar una proposta oficial en aquest sentit que finalment va ser aprovada per l'Assemblea General el 21 de desembre del mateix any (53/199) confirmant el 21 de març com el seu data oficial i delegant en la Secretaria del Fòrum Forestal de Nacions Unides en col·laboració amb la FAO seua coordinació global.

El *Collaborative Partnership on Forests* ha acordat el 2014, 2015 i 2016 dedicar l'edició del corresponent any a una temàtica concreta (boscos i objectius de desenvolupament sostenible, boscos i canvi climàtic i boscos aigua respectivament). Això ha permès concentrar els missatges dels seus 14 membres en un temàtica concreta. En 2013 per la falta de temps no es va escollir un tema concret. Cal recordar que el tema escollit es comunica als països i altres agents del món forestal convidant-los a concentrar els seus missatges en aquesta temàtica.

Hi ha dos logos que vénen utilitzant per al Dia Internacional dels Boscos. D'una banda la Secretaria del Fòrum Forestal de Nacions Unides ve utilitzant en logotip de l'Any Internacional dels Boscos que posteriorment s'utilitza també per al propi Fòrum. Davant la confusió que l'ús del mateix per a fins diferents pugui causar la FAO va decidir confeccionar un logotip específic per al Dia Internacional de Boscos.

Imatge 4. Logotip del Dia Internacional dels Boscos elaborat per la FAO

Finalment cal assenyalar que la FAO ha preparat un paquet de suport situat a la seua web on s'inclou tot tipus de material de base per poder celebrar el Dia Internacional de Boscos en els diferents països en els 6 idiomes oficials de Nacions Unides incloent material informatiu, fotogràfic, vídeos, recomanacions, fitxers per a cartells, etc. També es confeccio-

na cada any un vídeo d'1 minut per a les televisions sobre la temàtica escollida així com material específic per a la mateixa i que ve sent retransmès per múltiples cadenes de TV nacionals i internacionals.

Un considerable nombre de països s'han incorporat a la celebració del Dia Internacional dels Boscos i les seves actuacions han estat compilades per la FAO. Amb això s'aconsegueix ampliar la conscienciació social sobre la importància dels boscos i generar interès i suport a la seua preservació, restauració i ús sostenible.

A mena de conclusió

Tot i que el Dia de l'Arbre i del Dia Forestal Mundial no coincideixen en el temps, el seu objectiu és molt semblant: despertar l'interès social pels arbres i boscos i les seues innombrables funcions ambientals, socials i econòmiques. Aquestes celebracions divergeixen en les activitats desenvolupades, les del primer vinculades amb actuacions de plantació molt relacionades amb les escoles mentre que el segon correspon més a actuacions de comunicació i institucionals. Això explica les dificultats per coordinar una mateixa data del Dia de l'Arbre fins i tot a escala d'un país mentre que en el cas del Dia Forestal va haver dificultats per la implementació després del primer intent a principis de la dècada dels 70.

Òbviament la celebració d'anys internacionals, com va passar el 2002 amb les muntanyes i el 2011 amb el dels boscos, constitueix una ocasió excel·lent per advocar aquest tipus d'efemèrides cíviques i pel seu establiment definitiu

Bibliografia

- BAUER, E. (1980). *Los montes de España en la Historia*. Ministerio de Agricultura, Madrid: 311-312.
- ESCOLA PIA (1915). *Crónica*. Gandia: 126-127.
- WEIZSÄCKER, E. U. von (1997); *Nachhaltigkeit - ein forstliches Prinzip wird neu entdeckt*. Jahresbericht 1996. Deutscher Forstverein, Niedenstein. 37-48.
- FAO (2015). *World Forestry Day*. Roma (inèdita).
- ONU (2006). Resolució 61/193 establint l'Any Internacional dels Boscos en 2011. Assemblea General, Nova York.
- ONU (2012). Resolució 53/199 establint el Dia Internacional dels Boscos el 21 de març. Assemblea General, Nova York.